

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{9}{1}$ = Januarius' 9-dikén

1830

A' Társalkodó Ujságok hasznos, és Szükséges volta. —

I.) A' Társaság és társolkodás emeltek az emberi Nemzetet mostani műveltsége poltzára; a' magános embernek kevesek Szükségei, nem surlodnak össze a' másokéval gondolatai, 's e' miatt nem is fejlődnek. —

II.) Esméretei egy részét köszönheti az emberi Nemzet a' Szükségnek, más részét a' fejlődő okosságnak, de a' mi tsak a' társolkodás által éretik-el. Athenae, 's Róma az előbb tolvaj fészkek, a' társasági fejlődés által az emberi Nemzet' tanító Műhelyeivé, 's a' Világuak törvény adóivá váltak. —

III.) Az uj Világ' művelődését sebess lépésekkel vitte elő, az ujj Nemzeteknél társolkodó Ujságok (Conversations journal) folyamatra jövedele, — mais gyakorlásba vagynak, Német, Frantzia, Angol, 's más Országoknak műveltebb részeibe az e'féle ujságok. Doctor Warden az Északi Ámerikai Statusokba öt szárra teszi az ujságok számát, melyek közül a' nagyobb rész e'féle ujságokból áll; de messze nem menve, Pesten, a' hol ez előtt ötven esztendővel egy Magyar Ujság sem volt, most hat különböző nemű, a' magyar Literaturát elő mozditó,

és az esméreteket terjesztő ujságok, 's folyo irások vagynak. —

IV.) Egy szegény országba mint a' milyeu Erdély- a' hol az ember egyszerre sok pénzt Könyvekért ki nem adhat, nagy jó tetemény az e'féle Ujságok folyamatra jövedele. —

V.) Az e'féle ujságok által ha szinte pénze 's ideje nints is az embernek sok Könyvet hozatni, 's azokat keresztül tanulni, anyi időt tsak kap minden, hogy hetenként egy két ivet el olvassan, 's mivel az e'féle ujságokba, minden ember, mindenféle tárgyról irhat, sok esméretekkel esmerkedhetik meg 's arra 'pontra jöhet, hogy miuekutánna az oskolákba a' sok formalitással eszt el tsigázták; 's gondolkozó idejét el vették; maga is gondoljan.

VI.) Az e'féle ujságokkal az is megnyeretik, hogy mivel hetenként kevés jó ki, az el olvasott tárgy jobban benyomul az észbe, 's több ideje is van az embernek valamely gondolatan rágodni, mintha hosszú pándektákat olvasna. —

VII.) Ollyan emberek is kezdenek olvasni kívántságból, a' kik különben irtoznak a' Könyvtől- a' mi mindég nye-

rés a' Közönségnek, mert így szaparadik a' gondolkodás száma, így egyesül sok eltsikort eszek járása, 's a' jó gondolatok így jobban el terjedhetnek így talám a' négy millioból álló Magyar Nemzetbeli olvasók száma is töbre fog hágni, két száznál, a' mennyire Schwardtner teszi a' Magyar olvasók számát.

VIII.) A' rostálás (critica) oly szükséges a' gondolatok fánítására, mint a' fenkő a' késnek meg élesítésére — 's az is ezen uton sebesebben terjedhet — a' falyú és éretlen gondolatok, a' roszt maximák, veszedelmes principiumok könynyebben hajó törést szenvednek —

IX. Minden fakból írván most egy majd más tárgyról, az irok, ezen ujság ha mi nállunk is a' kitsiny és szegény Erdélybe folyamatba jöhet, mintegy mérője lesz a' mivelődésnek — a' minek most még árnyéka sints, mert a' mi kevés munka iratik is Erdélybe, az is nyomtatatlan hever, nem találtatván anyi Előfizető, hogy a' munka ki nyomtathassék — nem lévén Tarsaságok, vagy egyéb előmozdító eszközök, a' készen lévő munkák ki adására. —

X.) Tudományos irások eddig is szépen bővítették a' Magyar Litteraturát; p. o. Magyar országon a' Mindenes Gyűjtemény, — Orpheus, Kassai Museum, Urania 'sat. Erdélybe: a' Nyelv mivelő Tarsaság, Erdélyi Museum; és mindeneknek felette, a' több Magyarországi folyó irások között (mellyek közt vala a' Hebe, van az Aurora —, és Minerva) a' Tratner Ur szorgalmatossága és hazafiusága által Pesten folyomatba lévő Tudományos Gyűjtemény mely nállunk is követésre méltó, 's bár az Erdély' Historiáját tárgyzó azon folyó irás, melyet N. M. Gróf Bethlen Imre Ur Excellentiája ki hirdettetett mentől hamarébb jőne folyamatba! De a' midőn a' példák elége bizonyítják hogy Erdélybe a' nagyobb folyó

irások az Olvasok és Könyv vásárlók kitsiny száma miatt (a' midőn Erdélybe a' Magyar és Székely Nemzet mindössze is tsak fél milliomat tézen — 's az olvasók száma is tsak ehez képeest van) állandok bajasan lehetnek: annyival inkább megkettőztetett igyekezettel kellene kapni minden jó hazafinak, a' Pethe Ferentz Ur által foljamatba hozatni kívánt társalkodó ujságon. —

XI.) Ha több okaink nem lennének is hazafiuságunkat meg mutatni, mártsak az is elég, hogy hajdon a' Nemzeti Fejedelmek alatt a' mi kitsiny országunk kulturája fejlő állott, a' Magyar országén: szégyen lenne azért, ugy el kéntelenednünk, hogy még tsak a' réánk eső mértékbe se iparkodjunk Magyar ország után haladni: így méltán jöhetnénk azon gyanu alá, hogy a' két szomszéd Oláh országtól veszük a' példát, a' honnan majd semmi egyéb hozzánk nem jó, a' hizott Disznokon, Ökreken, 's a' pestisen kívül. —

XII.) Erdélynek levegője friss, 's jó kedvű, eleven, és lelkes embereket formál, tsak fájdalom, az a' kár, hogy mi minden köz tzel, és Haza szeretet nélkül bojongunk — olyanok vagyunk mint a' hammu alatt 'senyvedő parázsa, és mint a' véka alá rejtett gyertya. — Ne vessük meg azért, a' most Pethe Ur által nyujtott jó alkalmatosságot —! kezdjünk gondolni, 's az idő geniüssával együtt haladni! Kevesen vagyunk ugyan, de ha nállunk is a' Szabad Székely Nemzet, 's a' Városi polgárság is olvasni, 's gondolni kezd — ennek még boldogító következései lehetnek — ugy is már a' luxus hozzánk bé jött — 's azt vagy a' jó Principiumok terjesztése által, kell megfojtani; vagy ha meg akarjuk magunk közt mint indigenát szenvedni, a' Kereskedésnek, mesterségeknak, 's Nemzeti indusztrianak kell olly pontra fel emelkedni, hogy a' luxusnak végső áldozatai ne

legyünk, 's egy későbbi boldogabb idegen Nép, ne legyen kéntelen minket nyomorultakat és szánakozásra méltokat — úgy nézni, mint a' kik önnön példánkkal tanítottuk őket nállunknál bőltsebbnek lenni. — Irtam Csapon 1829-be Juniusha.
Szilágyi Josef.

Vélekedés

a' Társalkodó' Intézetihez (Levél).

Látván azon rég' óhajtott jelenést, hogy a' folyó (1829) esztendőbeli 6-ik szám alatt lévő Híradóban olyan tudományos Újság ajánltatik, melyből Kedves Hazánknek kétségen kívülvaló Haszna következik: nem tehettem hogy arra én is a' magam' véleményét meg ne tegyem.

Azon tudományos Újságot ajánló (akárki legyen is az) valósággal hazafi lélekkel ajánlotta azt, — látta ő kétség-kívül, hogy ha valahol van egy gondolatok elterjesztését előmozdító eszközre szükség; úgy, éppen ezen mi kitsiny Hazánkba hibázik az.

Ezen ajánlásra két vélemények tettek hirrre: az első a' 10-dik szám alatt lévő Híradóban. — Ezen, férfi előlálással arra kíván vigyázni, (nem az ajánló köz-tzélját, hanem a' dolognak tsak egyik oldalát véve-fel), hogy a' jó tzél roszra ne süljön-ki. — De úgy tetzik nekem, hogy a' mi' Hazánkról lévén a' szó, a' melyet a' bőlt, Felséges, és Kegyelmes Austriai Országgló Szék igazgat, nem kell félnünk az árnyéktól is. Hálá a' Gondviselésnek, mi a' 19-ik Századba élünk, 's nem mondhatjuk-el Tacitussal: (si tam in nostrá fuisset potestate, oblivisci, quam tacere, ipsam memoriam quoque perdidissemus).

Abban, én is meg egyezem, hogy Vallást és Constitutiót, az emberiség' boldogsága ezen két eszközeit sértő gondolatok, maga a' tapasztalt Híradó Úr véle-

kedése szerent is, közönségesse' nem tétethetnék. De ezen kívül mire való a' félelem! Valjon ha Miltiades, 's Bátori és Kinisi félték volna az ellenség' tiszerteváló számától, lett volna — é valaha a' Marathoni és a' Kenyérmezei győzödelem? 'S a' sem való, hogy nállunk akár mely tudomány is parlagban heverne — azért hogy valaki nem ír, a' midőn nints ki az ő munkáját meg vegye: abból még nem következik, hogy valamely tudomány előtte parlagban heverjen. Vegyen tsak 200 ember helyett, 10,000 ember magyar Könyvet; úgy, a' Magyaroknak is lessz annyi írója, mint annak, a' ki 10,000 példányt tud egy nyomtatványból eladni.

De, fájdalom! nints közönségesebb dolog, mint félni, 's semmit sem tsinálni; — ha soha sem mérünk a' tudományos pályára fel-lépni, úgy Nemzetünk a' Roussian véleése szerent, négykéz-láb fog járni, a' miveltség helyett, a' medvékkel egy sorba fog lenni.

A' második Író a' 16-ik szám alatt lévő Híradóban, egy okos Redactiót ajánlva, a' másodikkal együtt, hajlandó, az ajánlott folyó tudományos Újságot el fogadni; 's én is azt hiszem, hogy Kedves Hazánknek, az ajánlott tudományos Újságra elmulthatatlan szüksége van: ha azért Uraságod azt folyamatba hozza, 's Hazánkat azzal boldogítani kívánja: mi azt tsak úgy nem fogjuk el fogadni, és elősegíteni; ha gyávák, 's hideg hazafiak leszünk. —

Állandó tisztelettel és hazafi érzéssel lévén — tisztelő hazafi társa T. T.
K. Fejérvár-1829.

Vélemény

a' Társalkodó' Intézetihez (Levél).
Esméretlen Barátom! — Szerentsés vagyok a' T. Úrnak hazafiai áldozatait

— munkájit régen, — szerentsétlen, becses személyét még nem esmérni. Hazafiui buzgósága iránti tiszteletem, 's a' szí'v' ezen édes összhangja szólítá-meg a' T. Urat barátság' hangján. Ide zárám a' Társalkodó eránti megszóllításra tett tudósításomat; külön, a' mint akarám világba botsítani *). Kedvezés nélkül való egyenesség, kiméllés, önn érzés vezeti pennámat.

Nem hízkelkedés, ha megesmérjük hazafibuzgóságát, mely lelkesíti élete' reggelétől-fogva — még annak alkonyán is. Ezen buzgóság sohajtott Idő-Profétájának czímlapján. Most ugyan az jelent-meg, mint jóltévő Genius Hazánkban; hogy lankadatlan tüzével Egy sugár deríti már a' Híradóban culturai atbmosphaeránkat; már a' Társalkodóban elakarja üzni a' honnyi homályt. A' hazafiézés szóllalt-meg itt a' nemzeti felszóllításra. Nem tanács — hanem tisztelet — hála-adó 'hát ezen véleményes Jelentés; mellyet a' Haza, 's buzgó Fia eránt köteles.

A' Nemzetét, 's anyanyelvét igazán tisztelő, 's szerető Hazafi éled, midőn mindkettőt a' cultura' egén fel emelkedni látja. A' nemzetiség a' honnyi Literaturával paralellában útat a' dicsőség' mezéjén; 's egyik a' másikat segíti az örök fény' délpontja felé. A' Magyar nemzetben is meg vólt - van a' nagyra-szép-re törő vágy. Az ó idők' scytha Anahárizsát el halgatva, az Árpádverü Királyoknál, a' hollós Mátyás' Udvarában, közelebb hazai Fejedelmeinknél, még a' harczenyerü években is látjuk megvilámlani a' szép lélek' tudományos Geni-

* Ezen egyenes buzgóságu Levélből igen sokat kelle nemes szeméremmel elfedezni, melyek a' kiadó' személyt ketsegtetve illetik, és némellyeknek ingerül szolgálhattak volna a' neheztelésre — bár mi kívánatosok lettek volna is azok Másoknak. — th —

ussát. A' mi századunkban már sok remek művészek dolgoztak, dolgoznak a' nemzeti nyelv' testén; 's az egész bé folyt annak felépítésére, ki csinosítására. Nagy vonások ezen munkában a' Martzibányi 's más fundációk, és az utóbbi Posoni Országgyűlése' 11 -- 12-dik czikkelyei. A' szomszéd Magyar haza pálmás példával serkent. Hány Folyó írások, és mióltta futják ott a' koszorú pályát. A' Rózsaszín, 's Tudományos gyűjtemény, ó és új Minerva, Téli és nyári, 's Mulatságos Könyvtár, Nemzeti Gazda, Aspasia, Aurora, Hébe, Hasznos multságok, Kedveskedő, 'sat. mind a' szomszéd Haza' litteraturai virágai, a' nagyobb, apróbb, nem folyó munkákat ide se érteve, Erdélyünk máig hátra maradt. Az Enyedi Tanúlok - Társaság Próbája-eggy kis vonást teve; 's az Erdélyi Musaeum nagyobbat akara tenni culturánkon; de a' hidegvérűség el dőlté a' csak alig kezdődött építményt. Még Újságunk is tsak egy, 's az is idegen nyelven szárnyala Hazánkban; míg a' nemzeti buzgóságában lankadhatatlan Erdélyi Híradó tulajdon költségén - sajtóján meg nem indulá. Pedig ha Erdély az egész Magyar Haza egy-ötödéül vétetik; legalább ezen proportióban bé kellene folyni ennek is a' Nemzeti nyelv' mivélése kötelességébe.

Nem szükség' fel hordani azon fontos okokat, jóltévő következéseket, melyek a' nemzeti literatura' gyarapodását mellőzhetetlenné gyarapodását hazafiui kötelességgé tették-teszik. Elégge meg van már czélerányoson vittatva néhány szép-lelkű Hazánkfiától az Erdélyi Híradóban. Nem kell említeni, hogy a' nemzeti energia szült egy Athent; nem-hogy az égi tüzet Promethként az elme' telegraphja lopta által a' nagy Rómába; nem-hogy azoknak fényve világol a' mai időkben is. Nints miért helé tekintsünk a' közelebbi száz' éveibe is; nints miért

a' Henrikek', Lajosok', a' Péter', 's Gus-
táv', a' Fridrik' 's József' tündöklő egein
visgálódjunk. Száljunk epochánk' kebe-
lébe, a' jelen időbe. Felséges Fejedel-
münknek tudományos, 's szép mester-
ségekbeli Intézetei mennyire vitték Mo-
nárchiankat? — a' közlebbi Posoni Or-
szággyűlésén nemzetiségünk, nyelvünk e-
ránti kegyes gondossága, pártfogása men-
nyire serkent? — Sándor Czár, mást el
hallgatva, mint egy sugárfogóüveg a' szép
lelkeket Pétervárába' össze gyűjtven még
uralkodása' kezdetén — mit tett az Orosz-
birodalommal? — A' miveltebb Nem-
zeteknél hány nagyobb munkák, 's számtal-
an különbféle czimű Folyóíráások jön-
nek-ki ma is! — 's né (nem akarva is
felelek egy' szót a' Híradó' 6-dik számjá-
ban ki tett egyik kérdésre) itt egy oka
a' cultura' nagyobb, kisebb mértéké-
nek. — Külföldön jártomban magam lát-
tam Lakeykat (szolgákat), és szoba le-
ányokat nem csak aesthetikus, sőt tudó-
mányos és political mindenütt heverő Új-
ságokat olvasni. Unalmában is ragad reá
valami; legalább az olvasásba belé kap;
's e' veti-meg első grádicsát a' culturá-
nak. — Serkenjetez fel Hazám Fiai —
Leányai!

Meg volt — tapasztalásomat hazud-
tolnám meg, ha ellen mondanék, — meg
volt Hazánkban is a' szép Lélek' szen-
dergő massája. De azt egy elektrikus kéz-
nek kelle fel bontani. És ezt tette a' Hír-
adó 6-dik számjában a' nevetlen Író. Ő
meg tette az első érintést; 's a' Hír-
adó' közbetsü fáradhatatlan keze kettöz-
tetve kívánja a' másodikat megtenni. Al-
dott felébredés! — A' Kárpátok árnyé-
kából 'hát már fel akarunk tekinteni a'
cultura' csinos egére is; 's már egy
nagy Hazafinuk' derék intézetéből régibb
született Magyar Kliónak, — Társal-
kodónak szárnyain repesni is azon. Ad-
ja a' Magyarok Istene. — Adja, hogy
Hazánk' Fejei, 's világlátottjai is, a' ma-

gokban nagy becsü idegen Nyelvek mel-
lett, honnyi, 's mivelhetésére nézve a'
halhatatlan görög — római Nyelvekhez
legközelebb álló Nyelvünknek egy ener-
gicus nemzeti tonust adjanak valamint a'
Közpiaczon, úgy magok' falaik közt is;
hogy ne legyen az csak alnép' 's falúk'
beszédje! — Engedje Nyelvünk' védan-
gyala, hogy ne csak gondolatra, hanem
cselekedetre is ériék a' dolog! Serken-
jetez fel Hazám Fiai — Leányai! —

Örülök; 's bár minden Hazafi ezt
tenné! e' kitsiny, nemzetiségünket eme-
lő penna harcznak is. Bár személyessé-
re, 's a' jó intézet' meg fojtására ki ne
ereszkednék! — 'S maradna meg mind-
egyikünk ama' törvényesség mellett: hogy
ha inimicus personae, lenne amicus rei.
— Ugy látszik, hogy a' véleményes Írók,
a' 25-dik számbelin kívül, eddig ezen
Társalkodó' tárgyának inkább politicájá-
val, mint aconomijával foglalatoskod-
tak. A' czél, gondolatom szerént, oda
lévén intézve, hogy a' különböző tudó-
sítások', véleményekből előre el határoz-
tathassék a' Társalkodónak élete, vagy ha-
lála, 's el rendeltetése' módja: tehát a'
köz megszólításra, csupán hazafiui ér-
zésből eredett véleményeim ezek:

Első. Ugy látszik első tekintetre,
's hírből magam is eleinte így hallottam
volt; hogy a' 6-dik számban ki tett kér-
dések alá szorítatnék csak a' Társalko-
dó' dolgozó mezeje; azonban meg olvas-
va, látám annak tágasabb terjeszkedhe-
tését is. Hős kérdések: — Szép, mun-
kás, bajos megfejtések. Engedni kell az
idő' lelkének. Ériék reá a' dolog. A' héj-
jon kell kezdeni; 's úgy kell érni a' do-
log' velejéhez. A' Társalkodót, mint er-
délyi a-b-cistát nem kell mindjárt fon-
tos Problemák' resolutiojára kényszeríte-
ni. A' Társalkodónak már neve megkí-
vánja, hogy különbfélékkel rakva legyen
kebele; mert a' Társaság különbféle ta-
gokból állván, az ellenkező esetben, nem

muttathatja mindeniket uralkodó genius-sa szerint, 's tehát nem éri czélját. Indúljunk ki a' Természetből; abban is a' hosszas egyformaság unalmas. Ezért látunk majd minden Folyóírástak különbélékkel töltve. A' Folyóírástaknak czélul kell venni különösebben az olvasás meg kedveltetését, 's így a' népnek hasznos gyönyörűséggel elegy kimivelését. A' sokkal kevesebb tudományos résznek nem sok újsággal kedveskedhetik a' Társalkodó; a' gyengébb nemü Olvasókat pedig há előre komor seriumokkal lepi húzomson meg, el válnak tőle. Illő megjegyezni: hogy a' Magyar Klionak ki szabott tárgyai a' 6-dik számbeli kérdésekkel sok helyen össze útvén; ne hogy egymás' elementomait elemésztve, mindketten el essenek. Külömben is a' válván díszére Hazánknak, hogyha bár egy Folyóírás több esztendőig élhetne; nem kell azt igen egy pontra szorítani, ne hogy ki fogyjon idő nap előtt a' Szesz. Véleményem szerint tehát a' Társalkodónak minden tudományos és aesthetikai tárgyakat; 's mindentől, csak dolgozt, jó ízlést, szép magyarságot tekintve magába kellene fogadni. A' daraboknak elegyítése, a' Folyóírások' természetéhez mérve, a' Kiadás' dexteritássá' jó ízlése' munkája.

Második: Hogy a' Társalkodó létre kaphasson; 's hosszabb életü lehessen a' Musaeumnál, talán jó lenne, ha a' Tethetősebbek több esztendei előfizetést ajánlnának. Mert ha meg akadna, meg szégyelné magát ifjú Társalkodónk az öreg Tudományos Gyűjtemény mellett.

Harmadik: A' gyengébb tehetségűekre nézve, a' 6-ik számbeli vélekedés szerint jó lenne a' Társalkodót a' Híradótól elszakadva IS, ha úgy kívántatnék, megküldeni; nehogy a' kettő' árának többsége kevesítse a' Társalkodó' Előfizetőit. Sőt ha szám felettvaló Peldá-

nyok lennének, Könyvárosok által is terjeszteni.

Negyedik: Ha allandó lábra kaphat a' Társalkodó; nemzeti kötelességre felszóllított Hazafiakat, a' szükség esetére actiák által, vagy a' számfelettvaló Peldányok' árából ki kerülhető, 's más úton lehető jutalmakkal is serkenteni kellene.

Ötödik: Ha valami módon ki eszközöztethetnék a' Társalkodóhoz tartozó dolgozásoknak, posta-pénz fizetés nélkül lehető megküldése; reményilem, a' munkások' száma szaporodnék. Könnyen lehet erre azt' felelni: hogy a' kinek nincs módja, ne küldjön; de hátha jobb darabokat küldhetnének néha azok, kiknek nincs küldésbeli módjok, mint sokan azok közül, kiknek van? *)

Oh, be kedves dolog lenne a' jobb résznek, nékem is, 's ama nevetlen Tudósítónak is; ha az Ő eme sóhajtása: Kiáltó szó a' pusztában! — hazafiúi buzgóság által meg czáfoltatnék! —

Buzgó tisztelettel, lelkes barátsággal 'sat.
— N. Enyeden, 1829.

Az égett tag' fájdalma enyhítésére és gyógyítására

Ez előtt mint egy 5. esztendővel egy másra hirtelték az Ujságok, hogy nints semmi jobb és hathatosabb mint a' tűz vagy forró víz által meg égett tagokra leg ottan tiszta miveletlen gyapottal bebonyolítani 's abban tartani; mert az

*) Igen kevés Helység van Erdélyben, a' honnan, ha egyszer nem, másszor, mindég akad olyan ember — úr, szegény vagy tseléd — kik a' fővárost meglátogatják és egy-két levelet szívesen elhoznak Kolosvárra, a' Haza' kedvéért fizetés nélkül. Inkább tsak a' sürgető törtéhető esetek azok, a' mellyek afféle alkalmatosságak nem várakozhatnának. — Gyakran, a' tisztelt Jurisdicció is örömmel és kegyesen fognak rendelést tenni az efféle Levelek' és Munkák' bátorságos elküldése-végett.

nem csak a' fájdalmat leg ottan meg szünteti hanem az abból származni szokott sebeknek is elejét vérszi, meg-gyogyitya. Ezt én is azolta kissebb égésekre meg-elegedéssel próbáltam. Most Anglus Orvos Doktor Ward az ugy nevezett The Lancet Ujságban még a' gypottnál is egy mindenütt könnyebben fel-találatható hathatos eszközt ajánl az égetésre. Ő azt mondja, hogy az égett tagot menten bé-kell vastagon hinteni gabona lisztel és azután azt egy tiszta száraz len-gyoltsal vagy ruhával bé-bonyolítani és kötni. Az égésből származott fájdalom erre leg-ottan meg-csendesedik, mely ha viszont elevenednék egy idő vártatva, a' kötöt le-kell venni és újra friss gabona lisztel bé-kell ezt hinteni a' nélkül hogy a' seben lévő vagy arra ragadott liszt kérget az ember leg-kissebbnyire is meg-bolygatná. Ezen a' módon, a' leg-nagyobb és veszedelmesebb égéseket is könnyen lehet gyógyítani csak a' lisztelést gyakorta meg kell ujjítani és legyen az az égett tagon 1/4 vagy 1/2 Zoll-nyi vastagságú is. Ha né talán az égés nagy Sebeket okozott volna lehet akkor a' Lisztben 1/4 Galmey-t (Lapis calaminaris-t) is elegyíteni 14 napok mulva 's már ezeket meg-nedvesítve kell a' sebekre tenni — de az előtt minden nedvességet olajat vagy zsírt a' sebről szorgalmasan el-kell távoztatni.

Ujj Yorki (Neu York) koporso és temetkezés modja.

Északi Ámerikában az Ujj Yorkiak hogy annál inkább elevenen el-ne temessék halottjaikat a' mult 1828-dik eszt. Julius 1-ső napjától fogva ilyen temetkezés modját kozzák bé: a' meg-holt embert tészik először egy olyan koporsóban, melyeknek a' halott feje táján egy

nyílása 's azon egy üveg tábla vagy ablak vagyon. E felett van egy harangot-ska vagy csengettyü is melynek kötelei vagy sinorjai a' holt lábára és kezére szolgálnak. Az ilyen koporsoba tétetett holtat fenn álva temetik bé félig a' föld-be úgy hogy a' testnek fele része a' föld színén marad 8 egész napokig. Ha 8 egész nap alatt a' koporsoba záratott az életnek semmi jelét nem adta nem csengett-ekkor a' koporso ki-vitetvén méj-jebben, a' szokott mód szerint el-temet-tetik. Ezen ujj temetkezés modjának az a' következése lett, hogy 1200 el-temet-tettek közzül már 6-on fel-elevened-tenek.

Böls és követésre méltó példa! mi rettenetesebb ugyan is mint egy holtak látszott embernek a' Sirban valo fel-támodása a' ki ott kinnyába karjait össze martzongolya és tsak nem pokolbéli kinokat kéntelen érezni?

Volt egy Helység (Europában)! hol a' meg-holtaknak orvosi vizgálat és bizonyító írások' nélkül való el-temet-tések tilalmaztatott — 's mi lett ebből? az Orvos azt kérdetta a' hozzá menőtől: Akarod é hogy a' halottas házhoz menynek halottad meg-látására? ha igen, akkor 20 ezüst kr. a' bérem. Ha pedig azzal is meg-elegszel, hogy a' temetést fel-szabadító bizonyító írást (Todscheint) látatlan fejiben adjam az első napon — akkor tsak 10 kr. kívánok!) — Ó Europa! ó Ámerika! Valyon mondhatják é tovább is oskolai Gyermekaink mikor a' Geográfiából kérdeztetnek: Europa, mely a' világ 5 részei között leg-kissebb de leg-népesebb és leg-pallerozottabb!

Liverpool-ban egy Szabó mindenféle férfi köntösöket kaputokat, láblikat, nadrágokat csinál minden leg-kis-

sebb varás nélkül posztból, kasimirből és matériákból. Ó t. i. egy csirizt találtfel, melyel a' ki szabott darabokat egyben foglalja. Ez a' csiriz olyan hogy sem a' matériát vagy posztot meg nem pe-tsétezi sem pedig el-nem válik a' hol foglalni vagy ragasztani kell.

Dantzig-ban-Lengyel Országban egy Varga egy könyvetskét adott-ki, melyben tanította azt a' mesterséget és csizma 's paputs kenőt, melyel egy pár közönséges férfi vagy aszszony lábbéлит minden leg-kisebb jobbítás vagy foldozás nélkül álló esztendeig lehet viselni. Ez a' könyvetske már ötször nyomtatott újra — a' kenő-ről azt mondják, hogy jobb minden eddig elé fel-talált anglus, frantzia és német Wichs-nél.

Papirosmalommester

Ns. Kološ-Vármegyében, — a' Kir. Fund. K. Monostori Uradalomban, Kološvár mellett, a' közelebb meghalálozott Papirosmester helyébe, — a' kinek esztendőre, 720 Rftja Váltóban, a' malom' számára adattatni szokott quantumból, szabad fája, és gyertyája, a' Ketske lábakból kifőtt 'sírnak, úgy a' Papiros-Malom körül lévő 12 jugerum szántó-, és kaszáló-földnek haszna, fizetésébe szokott adatni — más olyan Mester kívántatván, a' ki jó conduitje mellett, mind a' jó papiros' készítése' mesterséget tudja, mind pedig a' malombéli Instrumentumoknak jó karbavaló tartására-nézve, a' faragás' mesterségéhez is értsen, hírvül-adatik, hogy a' kinek magát ezen szolgálatba ajánlani kedve lenne, e' folyó Januarius' hónap' végéig vagy Februarius' közepéig, ajánló levelével együtt jelentse magát a' Kolos-Monostori Provisoratusnál.

A' Társalkodó' organizatiójához fog tartozni az az igen szükséges és hasznos ígélet, hogy annak, minden fél esztendő' vagy Kötet' végén realis alphabeticus Indexe fog lenni, mely a' miscellaneum munkák' systemátlan voltát pótolja-ki a' haszna-vevők' könnyebbségekre.

— th —

Kalendariom

A' Hanckens Bálint' Erdélyre szóló Kalendáriomáról, kényszerítettvén az érdemlett ítéletet másutt vagy legalább másszor tenni-még, ezúttal hírvül adatik, hogy ezen Kalendáriomnak tsupa kalendáriomi része, az a' 32 paginából álló szépen nyomtatott két veres árkus, mely az egész Kalendáriomot minden Tóldalékok nélkül teszi, és a' minél több, a' napok', névnapok', innepek', böjtök', 's — az időjárás' pontos megjövendölésére nem szükséges — — találatik Kološváron a' Ref. Kollégyom' typographiájában, nyomtatott kék fedelével együtt, darabja 1 krajtzár, — száza 1 for. 50 xr. váltóban. — Et haec meminisse valebunt — 800 for.

—O—

MAGYAR-NYELVNYOMOZÓ

Hibáznak anyanyelvünk ellen, a' kik az a-betűt apostroph nélkül articulushoz teszik: mert az a, magában, tsak figyelmeztetés' jele lehet; mint pl. ha a' harangot félre-verik, az azt meghalló' körülötte állók' figyelmeztetése vagy elhalgattatása-vegett, így kiált-fel a! és akkor, utánna illik, írásban, az exclamationis nota. — Hogy az a' (apostrophal) éppen azt teszi a' magától hangzó betű előtt, a' mit, az teszen, a' többi betű előtt, elég világosan mutatják a' poszitiókhoz és más particulákhoz ragasztások által: attól, azzal, avval abban, akkor, annak, akképpen 'sat. a' hol mindenütt, euphoniae gratia változik a' z olyan consonánsá, a' milyen az a' után következik. A' substantivumok előtt és másutt, ha ezek consonanson kezdődnek, az a' mellett álló' mindég dagesnek a' jele az első betűre-nézve: a' király = akkirály, a' pípa = appípa; más apípa és appípa, akirály és akkirály.

— th —